

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (třetího senátu)

18. prosince 2008*

Ve spojených věcech C-101/07 P a C-110/07 P,

jejichž předmětem jsou dva kasační opravné prostředky na základě článku 56 statutu Soudního dvora, podané dne 20. února (C-101/07 P) a 19. února 2007 (C-110/07 P),

Coop de France bétail et viande, dříve Fédération nationale de la coopération bétail et viande (FNCBV), se sídlem v Paříži (Francie), zastoupená M. Ponsardem, avocat, s adresou pro účely doručování v Lucemburku (C-101/07 P),

Fédération nationale des syndicats d'exploitants agricoles (FNSEA), se sídlem v Paříži,

Fédération nationale bovine (FNB), se sídlem v Paříži,

Fédération nationale des producteurs de lait (FNPL), se sídlem v Paříži,

* Jednací jazyk: francouzština.

Jeunes agriculteurs (JA), se sídlem v Paříži,

zastoupené V. Ledouxem a B. Neouzem, avocats (C-110/07 P),

účastnice řízení podávající kasační opravný prostředek (navrhovatelky),

příčemž dalšími účastnicemi řízení jsou:

Komise Evropských společenství, zastoupená A. Bouquetem a X. Lewisem, jako zmocněnci, s adresou pro účely doručování v Lucemburku,

žalovaná v prvním stupni,

Francouzská republika, zastoupená G. de Berguesem a S. Ramet, jako zmocněnci,

vedlejší účastnice v prvním stupni,

SODNÍ DVŮR (třetí senát),

ve složení A. Rosas, předseda senátu, A. Ó Caoimh, J. N. Cunha Rodrigues, J. Klučka
a U. Lohmus (zpravodaj), soudci,

generální advokát: J. Mazák,
vedoucí soudní kanceláře: R. Grass,

s přihlédnutím k písemné části řízení,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 17. dubna
2008,

s přihlédnutím k usnesení o znovuotevření ústní části řízení ze dne 2. října 2008,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 16. října 2008,

vydává tento

Rozsudek

- 1 Svými kasačními opravnými prostředky Coop de France bétail et viande, původně nazvaná Fédération nationale de coopération bétail et viande (dále jen „FNCBV“) (C-101/07 P), jakož i Fédération nationale des syndicats d'exploitants agricoles (dále jen

„FNSEA“), Fédération nationale bovine (dále jen „FNB“), Fédération nationale des producteurs de lait (dále jen „FNPL“) a Jeunes agriculteurs (dále jen „JA“) (C-110/07 P) navrhuji zrušení rozsudku Soudu prvního stupně Evropských společenství ze dne 13. prosince 2006, FNCBV a další v. Komise (T-217/03 a T-245/03, Sb. rozh. s. II-4987, dále jen „napadený rozsudek“), kterým Soud jednak snížil pokutu, kterou jim uložila Komise Evropských společenství rozhodnutím 2003/600/ES ze dne 2. dubna 2003 v řízení podle článku 81 Smlouvy o ES (věc COMP/C.38.279/F3 – Francouzské hovězí a telecí maso) (Úř. věst. L 209, s. 12, dále jen „sporné rozhodnutí“), a jednak v podstatné části zamítl žaloby směřující ke zrušení tohoto rozhodnutí.

Právní rámec

- 2 Článek 15 odst. 2 nařízení Rady č. 17 ze dne 6. února 1962, první nařízení, kterým se provádějí články [81 ES] a [82 ES] Smlouvy (Úř. věst. 1962, 13, s. 204; Zvl. vyd. 08/01, s. 3) stanoví:

„2. Komise může podnikům nebo sdružením podniků uložit rozhodnutím pokuty ve výši od 1 000 do 1 000 000 zúčtovacích jednotek nebo v částce tuto výši přesahující, ale nepřesahující 10 % obratu dosaženého v předchozím [hospodářském] roce všemi podniky, které se na [protiprávním jednání] podílely, a pokud úmyslně nebo z nedbalosti:

- a) poruší čl. [81] odst. 1 nebo článek [82 ES], nebo

b) poruší povinnosti uložené podle čl. 8 odst. 1.

Při stanovení výše pokuty se bere v úvahu závažnost a trvání daného [protiprávního jednání].“

- 3 Podle bodu 5 písm. c) sdělení Komise, nazvaného „Pokyny Komise o metodě stanovování pokut [uložených] podle čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 a čl. 65 odst. 5 Smlouvy o ESUO“ (Úř. věst. 1998, C 9, s. 3; Zvl. vyd. 08/01, s. 171; dále jen „pokyny“):

„V případech týkajících se sdružení podniků je třeba v rámci možností adresovat uvedená rozhodnutí jednotlivým podnikům tvořícím sdružení a udělit jim pokuty.

Pokud to není možné (například pokud je členy několik tisíc podniků) a s výjimkou případů spadajících pod Smlouvu o ESUO, musí být sdružení udělena celková pokuta vypočítaná podle výše uvedených zásad, avšak rovnající se celkové částce jednotlivých pokut, které by mohly být uděleny každému z členů sdružení.“

- 4 Nařízení Rady č. 26 ze dne 4. dubna 1962 o použití určitých pravidel hospodářské soutěže na produkci zemědělských produktů a obchod s nimi (Úř. věst. 1962, 30, s. 993; Zvl. vyd. 03/01, s. 6), stanoví, že články [81 ES] až [86 ES] a ustanovení přijatá k jejich provádění s výhradou článku 2 uvedeného nařízení se vztahují na všechny dohody, rozhodnutí a jednání uvedené v čl. [81 odst. 1 ES] a článku [82 ES], které se vztahují na

produkcí produktů uvedených v příloze [I Smlouvy o ES], tedy zejména živá zvířata a maso a požitelné droby, nebo na obchod s nimi.

5 Článek 2 odst. 1 uvedeného nařízení stanoví následující:

„Článek [81] odst. 1 [ES] se nevztahuje na dohody, rozhodnutí a jednání uvedené v předchozím článku, které tvoří nedílnou část vnitrostátní organizace trhu nebo jsou nezbytné pro dosažení cílů stanovených v článku [33 ES]. Zejména se nevztahuje na dohody, rozhodnutí a jednání zemědělců, zemědělských sdružení a svazů těchto sdružení náležejících jednomu členskému státu, které se zabývají produkcí nebo prodejem zemědělských produktů nebo využíváním společných zařízení ke skladování, opracování nebo zpracování zemědělských produktů, a v rámci kterých neexistuje povinnost účtovat stejné ceny, pokud Komise neshledá, že je tímto bráněno soutěži a že jsou ohroženy cíle uvedené v článku [33 ES].“

Skutkový základ sporů

6 Skutkový základ žalob před Soudem, jak jej uvádí Soud v napadeném rozsudku, může být shrnut pro účely tohoto rozsudku následovně.

- 7 Žalobkyně ve věci C-101/07 P, FNCBV, sdružuje 300 svazů producentů odvětví chovu skotu, vepřů a ovcí a přibližně třicet skupin nebo podniků provozujících jatka a provádějících zpracování masa ve Francii.
- 8 Žalobkyně ve věcech C-110/07 P, tedy FNSEA, FNB, FNPL a JA, jsou svazy upravené francouzským právem. FNSEA je předním francouzským svazem zemědělců. Z územního hlediska ji tvoří místní profesní svazy seskupené do departementních federací nebo unií zemědělských svazů (dále jen „FDSEA“). FNSEA krom toho sdružuje 33 specializovaných sdružení, která zastupují zájmy každého odvětví výroby, včetně FNB a FNPL. JA zastupují zemědělce mladší 35 let. Vstup do místního střediska JA je podmíněn členstvím v místním svazu spadajícím pod FDSEA.
- 9 V důsledku odhalení od října 2000 v několika členských státech nových případů spongiformní encefalopatie skotu, zvané „nemoc šílených krav“, jakož i případů slintavky a kulhavky v ovčích stádech ve Spojeném království přijaly orgány Společenství celou řadu opatření, aby čelily ztrátě důvěry spotřebitelů, která způsobila snížení spotřeby masa.
- 10 Došlo tak k rozšíření rozsahu působnosti intervenčních mechanismů za účelem stažení jistého množství hovězího a telecího masa z trhu v zájmu stabilizace nabídky ve vztahu k poptávce a byl zaveden režim nákupu živých zvířat a mechanismus nákupů jatečně upravených těl nebo půlek jatečně upravených těl na základě nabídkového řízení (takzvaný „zvláštní režim výkupu“). Komise krom toho několika členským státům, včetně Francie, povolila poskytnutí dotací do odvětví hovězího a telecího masa.

- 11 Zemědělci však tato opatření považovali za nedostatečná a v září a říjnu roku 2001 byly ve Francii vztahy mezi chovateli a provozovateli jatek obzvlášť napjaté. Skupiny chovatelů neoprávněně zastavovaly kamiony, aby prověřily původ přepravovaného masa, a prováděly blokády jatek. Tyto akce občas vedly k ničení zařízení a masa. Výměnou za ukončení blokády jatek požadovali demonstrující chovatelé, aby provozovatelé jatek přijali závazky zejména k pozastavení dovozu a uplatňování tzv. „sazebníku cen profesního svazu“.
- 12 V říjnu 2001 se konalo několik schůzek mezi federacemi zastupujícími chovatele skotu, tedy FNSEA, FNB, FNPL a JA, a federacemi zastupujícími provozovatele jatek, tedy Fédération nationale de l'industrie et des commerces en gros des viandes (dále jen „FNICGV“) a FNCBV. Na závěr schůzky konané dne 24. října 2001 na žádost francouzského ministra zemědělství byla mezi těmito šesti federacemi chovatelů skotu a provozovatelů jatek uzavřena dohoda o sazebníku minimálních cen – jateční krávy na vstupu do jatek (dále jen „dohoda ze dne 24. října 2001“). Komise dne 30. října 2001 zaslala francouzským úřadům dopis, ve kterém žádala o informace o této dohodě.
- 13 Dohoda ze dne 24. října 2001 měla dvě části. První částí byl závazek k dočasnému pozastavení dovozu, kde se nijak nerozlišovalo mezi různými druhy hovězího a telecího masa. Druhou částí byl závazek k uplatnění sazebníku nákupních cen jatečních krav na vstupu do jatek, tedy krav, které jsou určeny buď k reprodukci, nebo k produkci mléka, jehož podrobné podmínky byly upraveny v této dohodě. Tato dohoda tedy obsahovala sazebník cen na kilogram jatečně upraveného těla pro některé kategorie krav a způsob výpočtu ceny ostatních kategorií zejména podle zvláštní nákupní ceny stanovené orgány Společenství. Dohoda měla vstoupit v platnost dne 29. října 2001 a zůstat v platnosti až do konce listopadu 2001.

- 14 Dne 9. listopadu 2001 odpověděly francouzské orgány na žádost Komise o informace ze dne 30. října 2001.
- 15 Dne 9. listopadu 2001 zaslala též Komise FNSEA, FNB, FNPL, JA, jakož i FNICGV žádost o informace na základě článku 11 nařízení č. 17. Vzhledem k tomu, že Komisi tehdy nebylo známo, že FNCBV také podepsala dohodu ze dne 24. října 2001, tato žádost nebyla určena posledně uvedené navrhovatelce. Všech pět dotčených federací na žádost odpovědělo ve dnech 15. a 23. listopadu 2001.
- 16 Dne 19. listopadu 2001 oznámil předseda FNICGV předsedovi FNSEA, že je nucen přesunout na uvedený den datum skončení platnosti dohody ze dne 24. října 2001, kterým měl původně být 30. listopad 2001.
- 17 Komise dne 26. listopadu 2001 zaslala šesti federacím dohody ze dne 24. října 2001 písemné varování, ve kterém uvedla, že ze skutečností, o kterých se dozvěděla, vyplynulo, že byla porušena pravidla Společenství týkající se hospodářské soutěže, a požádala svazy, aby předložily své připomínky a návrhy nejpozději do 30. listopadu 2001. Komise v tomto písemném varování uvedla, že „[v] případě neexistence uspokojivých návrhů v této lhůtě [h]odlá zahájit řízení směřující ke konstatování těchto protiprávních jednání a nařízení jejich ukončení v případě, že by dohoda [ze dne 24. října 2001] byla prodloužena, a které by popřípadě mohlo zahrnovat uložení pokut“. Federace Komisi odpověděly upřesněním, že tato dohoda bude ukončena dne 30. listopadu 2001 a nebude prodloužena.
- 18 Dne 17. prosince 2001 provedla Komise šetření v prostorách FNSEA a FNB v Paříži na základě čl. 14 odst. 3 nařízení č. 17, jakož i v prostorách FNICGV v tomtéž městě na základě čl. 14 odst. 2 uvedeného nařízení.

- 19 Dne 24. června 2002 vydala Komise oznámení námitek, které zaslala všem šesti federacím, které podepsaly dohodu ze dne 24. října 2001. Federace předložily svá písemná vyjádření v době od 23. září do 4. října 2002. Slyšení federací se konalo dne 31. října 2002. Dne 10. ledna 2003 zaslala Komise navrhovatelkám žádost o informace ve smyslu článku 11 nařízení č. 17. Žádala je zejména o sdělení celkové výše příjmů každé federace a jejich členění podle původu příjmu a jejich účetní rozvahy, to vše za roky 2001 a 2002, a za poslední zdaňovací období též celkový obrat a obrat související s produkcí hovězího a telecího masa nebo s porážením skotu, jejich přímých či nepřímých členů. Navrhovatelky na žádost odpověděly dopisy ze dne 22., 24., 27. a 30. ledna 2003.
- 20 Dne 2. dubna 2003 přijala Komise sporné rozhodnutí, které bylo určeno navrhovatelkám a FNICGV.
- 21 Podle tohoto rozhodnutí tyto federace porušily čl. 81 odst. 1 ES tím, že dne 24. října 2001 uzavřely písemnou dohodu za účelem stanovení minimální nákupní ceny některých kategorií hovězího a telecího masa a pozastavení dovozu hovězího a telecího masa do Francie a že v době od konce listopadu do začátku prosince 2001 uzavřely ústní dohodu, která sledovala tentýž cíl (dále jen „ústní dohoda“) a platila po skončení dohody ze dne 24. října 2001.
- 22 V bodech 135 až 149 odůvodnění napadeného rozhodnutí vyloučila Komise, že by se na projednávanou věc použila výjimka upravená nařízením č. 26 pro některé činnosti související s produkcí a uváděním zemědělských výrobků na trh s tím, že dohoda ze dne 24. října 2001 a ústní dohoda nebyly nezbytné k dosažení cílů společné zemědělské politiky uvedených v článku 33 ES. Sporná dohoda navíc není zařazena mezi

prostředky, které jsou upraveny nařízením Rady (ES) č. 1254/1999 ze dne 17. května 1999 o společné organizaci trhu s hovězím a telecím masem (Úř. věst. L 160, s. 21; Zvl. vyd. 03/25, s. 339), nebo předpisy přijatými k jeho provedení. Přijatá opatření konečně nejsou přiměřená údajně sledovaným cílům.

23 Podle napadeného rozhodnutí začalo protiprávní jednání dne 24. října 2001 a trvalo nejméně do 11. ledna 2002, kdy skončila platnost poslední místní dohody přijaté na základě celostátního závazku, o které se Komise dozvěděla.

24 Protiprávní jednání bylo kvalifikováno jako velmi závažné vzhledem k jeho povaze a zeměpisnému rozsahu relevantního trhu. Za účelem stanovení míry odpovědnosti každé federace přihlédla Komise k poměru mezi částkou ročních příspěvků, které vybírala hlavní zemědělská federace, a to FNSEA, a částkami ostatních federací. Vzhledem k tomu, že protiprávní jednání mimoto trvalo jen krátkou dobu, Komise z tohoto důvodu základní částku nezvýšila.

25 Komise dále vůči žalobkyním uplatnila několik přitěžujících okolností:

- částku pokut uložených FNSEA, FNB a JA zvýšila o 30 % z důvodu, že jejich členové užili násilí, aby donutili federace provozovatelů jatek k přijetí dohody ze dne 24. října 2001;

- vůči všem žalobkyním uplatnila jako přítěžující okolnost tajné pokračování v plnění dohody po jejím písemném varování ze dne 26. listopadu 2001 a zvýšila jim pokutu o 20 %;
- přihlédla k údajné určující úloze FNB při přípravě a uskutečňování protiprávního jednání a zvýšila pokutu uloženou této federaci o 30 %.

26 Komise mimoto přihlédla k různým polehčujícím okolnostem:

- s ohledem na pasivní, či následovnickou úlohu FNPL snížila částku její pokuty o 30 %;
- v případě FNCBV vzala v úvahu zaprvé důrazné vystoupení francouzského ministra zemědělství ve prospěch uzavření dohody ze dne 24. října 2001 (snížení o 30 %) a zadruhé protiprávní blokády provozoven jejich členů ze strany zemědělců (další snížení o 30 %).

27 Dále v souladu s bodem 5 písm. b) pokynů vzala Komise v úvahu konkrétní okolnosti projednávané věci, zejména hospodářské souvislosti vyznačující se krizí v odvětví, a částku pokut po jejím zvýšení a snížení, jak je uvedeno výše, snížila o 60 %.

28 Výrok napadeného rozhodnutí obsahuje zejména následující ustanovení:

„Článek 1

[FNSEA], [FNB], [FNPL], [JA], [FNICGV] a [FNCBV] porušily čl. 81 odst. 1 [ES] tím, že dne 24. října 2001 uzavřely dohodu, jejímž cílem bylo pozastavení dovozu hovězího a telecího masa do Francie a stanovení minimální ceny pro některé kategorie zvířat, a tím, že koncem listopadu a začátkem prosince 2001 ústně sjednaly dohodu s podobným předmětem.

Protiprávní jednání započalo dne 24. října 2001 a jeho účinky trvaly přinejmenším do 11. ledna 2002.

Článek 2

Federace uvedené v článku 1 neprodleně ukončí protiprávní jednání uvedené ve zmíněném článku, pokud tak již neučinily, a zdrží se do budoucna veškerých kartelových dohod, které by mohly mít stejný nebo podobný cíl nebo výsledek.

Článek 3

Ukládají se následující pokuty:

- FNSEA: 12 milionů eur,
- FNB: 1,44 milionu eur,
- JA: 600 000 eur,
- FNPL: 1,44 milionu eur,
- FNICGV: 720 000 eur,
- FNCBV: 480 000 eur.“ *(neoficiální překlad)*

Žaloby před Soudem a napadený rozsudek

²⁹ Žalobami došlými kanceláři Soudního dvora dne 19. a 20. června 2003 podaly jednak FNCBV, a jednak FNSEA, FNB, FNPL a JA dvě žaloby směřující ke zrušení sporného rozhodnutí a podpůrně ke zrušení pokut, které jim byly uloženy, nebo ke snížení jejich výše. Žaloba podaná dne 7. července 2003 FNICGV byla odmítnuta Soudem usnesením ze dne 9. listopadu 2004 jako nepřípustná.

30 Francouzská republika byla připuštěna jako vedlejší účastnice v každé z obou věcí na podporu návrhových žádání žalujících federací usnesením ze dne 6. listopadu 2003. Obě dvě věci byly spojeny usnesením ze dne 3. dubna 2006.

31 Soud napadeným rozsudkem:

- stanovil na 360 000 eur výši pokuty uložené FNCBV, žalobkyni ve věci T-217/03;

- snížil výši pokut uložených žalujícím federacím ve věci T-245/03 na 9 000 000 eur pro FNSEA, na 1 080 000 eur pro FNB, na 1 080 000 eur pro FNPL a na 450 000 eur pro JA;

- ve zbývajících částech žaloby zamítl;

- uložil žalujícím federacím, že ponесou vlastní náklady řízení vztahující se k hlavnímu řízení, a uložil jim náhradu tří čtvrtin nákladů řízení Komise vztahujících se k tomuto řízení;

36 Ve věci C-110/07 P FNSEA, FNB, FNPL a JA navrhují, aby Soudní dvůr:

- zrušil napadený rozsudek;

- zrušil sporné rozhodnutí;

- podpůrně snížil výši pokut, stanovenou napadeným rozsudkem na 9 000 000 eur pro FNSEA, na 1 080 000 eur pro FNB, na 1 080 000 eur pro FNPL a na 450 000 eur pro JA, a

- každopádně uložil Komisi náhradu veškerých nákladů řízení, které nesly v rámci řízení před Soudem a Soudním dvorem.

37 Francouzská republika navrhuje, aby Soudní dvůr vyhověl oběma kasačním opravným prostředkům a zrušil napadený rozsudek.

38 Komise navrhuje, aby byly oba kasační opravné prostředky zamítnuty a navrhujícím svazům byla uložena náhrada nákladů řízení.

Ke kasačním opravným prostředkům

- 39 Po vyslechnutí účastnic řízení a generálního advokáta k tomuto bodu byly věci C-101/07 P a C-110/07 P spojeny z důvodu souvislosti usnesením předsedy Soudního dvora ze dne 18. dubna 2007 pro účely písemné a ústní části řízení, jakož i rozsudku v souladu s článkem 43 jednacího řádu.

Důvody směřující ke zrušení napadeného rozsudku

- 40 FNCBV na podporu svého kasačního opravného prostředku uvádí pět důvodů směřujících ke zrušení napadeného rozsudku a sporného rozhodnutí, z nichž některé obsahují více částí:

– první důvod vychází z nesprávného právního posouzení v rozsahu, ve kterém Soud neuznal porušení Komisí práv na obhajobu v oznámení námitek jí přijatém (body 217 až 225 napadeného rozsudku);

– druhý důvod vychází ze zkreslení Soudem některých skutečností, tedy:

- ručně psaných poznámek ředitele FNB týkajících se setkání ze dne 29. listopadu 2001 (body 169 až 174 napadeného rozsudku);

- prohlášení zástupce předsedy FNB ze dne 4. prosince 2001 ve *Vendée agricole* (bod 176 napadeného rozsudku);

- memoranda svazu z Vendée ze dne 5. prosince 2001 (bod 177 napadeného rozsudku);

- informační zprávy, kterou vydalo FNPL dne 10. prosince 2001 (bod 179 napadeného rozsudku), a

- některých částí ručně psaných poznámek ředitele FNB týkajících se schůzky z 5. prosince 2001 (bod 180 napadeného rozsudku);

- třetí důvod vychází z nesprávného právního posouzení, pokud jde o posouzení důkazu účasti FNCBV na ústní dohodě z důvodu:

- že se Soud dopustil nesprávného právního posouzení při právní kvalifikaci přistoupení tohoto svazu k této dohodě, a

– že existuje rozpor v odůvodnění v napadeném rozsudku mezi uznáním tohoto přistoupení a existencí násilí použitého vůči uvedené federaci;

– čtvrtý důvod, uvedený podpůrně, vychází z neexistence protisoutěžního charakteru dohody ze dne 24. října 2001 a ústní dohody, neboť Soud se dopustil nesprávného právního posouzení tím, že dohodu ze dne 24. října 2001 označil za protisoutěžní, a tím, že nezohlednil účinky prodloužení této dohody, a

– pátý důvod vychází z nesprávného právního posouzení, kterého se Soud dopustil při uplatnění čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 z důvodu:

– porušení povinnosti uvést odůvodnění a

– uvedení rozporného odůvodnění.

⁴¹ FNCBV mimo jiné uvádí šestý důvod směřující k částečnému zrušení napadeného rozsudku a ke snížení výše pokuty, která mu byla uložena, vycházející z nesprávného právního posouzení, kterého se Soud dopustil při uplatnění čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17.

42 FNSEA, FNB, FNPL a JA na podporu svých kasačních opravných prostředků uvádí čtyři následující důvody:

- první důvod vychází ze zkreslení důkazů v rozsahu, ve kterém Soud nezohlednil dva základní dokumenty prokazující neprodloužení dohody ze dne 24. října 2001 po 30. listopadu 2001 (body 159 až 190 napadeného rozsudku);

- druhý důvod vychází z porušení práva na obhajobu v rozsahu, ve kterém Soud pokládal oznámení námitek přijatých Komisí za dostatečně jasné a srozumitelné (body 217 až 225 napadeného rozsudku);

- třetí důvod vychází z porušení čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 v rozsahu, ve kterém Soud zohlednil celkový obrat členů žalujících svazů při zjišťování, zda pokuty uložené Komisí nepřekročily hranici stanovenou v tomto ustanovení (body 312 až 334 napadeného rozsudku), a

- čtvrtý důvod vychází z porušení pravidla zákazu souběhu sankcí a zásady proporcionality sankcí v rozsahu, ve kterém Soud zohledněním součtu obrátů členů společných pro více než jeden odborový svaz uložil zvlášť pokutu každému ze svazů (body 340 až 346 napadeného rozsudku).

K prvnímu důvodu uvedenému FNGBV a druhému důvodu uvedenému FNSEA, FNB, FNPL a JA, vycházejícím z nesprávného právního posouzení v rozsahu, ve kterém Soud odmítl připustit existenci porušení práva na obhajobu, kterého se Komise dopustila v oznámení námitek jí přijatém

43 Svým prvním a druhým důvodem jednak FNGBV, jednak FNSEA, FNB, FNPL a JA uplatňují, že Komise se v oznámení námitek omezila na uvedení hlavních skutkových a právních okolností, které mohou vést k uložení pokuty, jako je závažnost a trvání předpokládaného protiprávního jednání a skutečnost, že se jej dopustila úmyslně nebo z nedbalosti, zatímco oproti tomu, co rozhodl Soud, měla uvést, že případná pokuta bude vypočtena zohledněním obratu jejich členů.

44 Tyto dva důvody nemohou být přijaty.

45 Z bodu 219 napadeného rozsudku totiž vyplývá, že argument, podle kterého Komise měla v oznámení námitek uvést, že případná pokuta bude vypočtena s přihlédnutím k obratu členů žalujících svazů, byl již uveden před Soudem a ten jej správně zamítl v bodě 224 tohoto rozsudku na základě judikatury Soudního dvora připomenuté v bodech 222 a 223 uvedeného rozsudku.

46 Soud tedy konstatoval v bodě 221 napadeného rozsudku, že Komise ve stadiu přijetí sporného rozhodnutí zohlednila obraty základních členů žalujících svazů, aby ověřila dodržení, co se týče částky uložené pokuty, maximální výši 10 % zavedenou čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17.

47 Jak tedy uvedl Soud, vyplývá z judikatury Soudního dvora, že uvedení údajů ohledně úrovně zamýšlených pokut, ve fázi oznámení námitek, dokud nebyla podnikům dána možnost uplatnit jejich připomínky k námitkám, které jsou vůči nim vzneseny, by znamenalo nepřiměřeně předjímat rozhodnutí Komise (rozsudek ze dne 7. června 1983, *Musique diffusion française a další v. Komise*, 100/80 až 103/80, Recueil, s. 1825, bod 21).

48 FNCBV, jakož i FNSEA, FNB, FNPL a JA na podporu svého důvodu mimo jiné uplatňují, že povinnost Komise uvést v oznámení námitek, jak bude případná pokuta vypočtena, je o to zjevnější, že nepoužila metodu tradičně používanou pro výpočet pokut, okolnost, která byla Soudem uznána v bodě 237 napadeného rozsudku. V rozsahu, ve kterém uvedené svazy neměly možnost předjímat takovou změnu metody, a nemohly se tedy v tomto bodě hájit, měl Soud uznat porušení práva na obhajobu, kterého se Komise dopustila v oznámení námitek jí přijatém.

49 Z ustálené judikatury Soudního dvora připomenuté Soudem v bodě 218 napadeného rozsudku však vyplývá, že Komise splní svou povinnost dodržet právo podniků být vyslechnuty, pokud ve svém oznámení námitek výslovně uvede, že bude zkoumat, zda je třeba uložit dotyčným podnikům pokuty, a pokud uvede hlavní skutkové a právní okolnosti, které mohou vést k uložení pokuty, jako je závažnost a délka trvání předpokládaného protiprávního jednání, stejně jako skutečnost, že k němu došlo „úmyslně nebo z nedbalosti“. Komise jim tak poskytuje údaje, které jsou nezbytné pro jejich obranu nejen proti zjištění protiprávního jednání, ale i proti uložení pokuty (viz v tomto smyslu zejména rozsudek ze dne 28. června 2005, *Dansk Rorindustri a další v. Komise*, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P až C-208/02 P a C-213/02 P, Sb. rozh. s. I-5425, bod 428).

- 50 Co se týče zohlednění obratu členů žalujících svazů pro výpočet pokut, postačí konstatovat, že taková praxe Komise není nová a je přípustně soudy Společenství (viz zejména rozsudky ze dne 16. listopadu 2000, *Finnboard v. Komise*, C-298/98 P, Recueil, s. I-10157, bod 66; jakož i Soudu ze dne 23. února 1994, *CB a Europay v. Komise*, T-39/92 a T-40/92, Recueil, s. II-49, bod 139). Oproti tvrzením žalujících svazů se tedy ze strany Komise nejednalo o změnu metody odůvodňující zvláštní údaj v tomto ohledu v oznámení námitek.
- 51 Soud se tedy nedopustil nesprávného právního posouzení, když dospěl k závěru, že Komise neporušila právo na obhajobu FNCBV ani FNSEA, FNB, FNPL a JA tím, že v oznámení námitek neuvedla, že hodlá zohlednit obrat jejich členů pro účely ověření dodržení maximální výše 10 % stanovené v čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17.
- 52 První důvod uvedený FNCBV a druhý důvod uvedený FNSEA, FNB, FNPL a JA tedy musí být zamítnuty jako neopodstatněné.

Ke druhému důvodu uvedenému FNCBV, vycházejícímu ze zkreslení některých důkazů Soudem

- 53 FNCBV svým druhým důvodem tvrdí, že skutková zjištění učiněná Soudem jsou stížena věcnou nepřesností v rozsahu, ve kterém zjevně změnil smysl, obsah nebo dosah

důkazů jemu předložených. Podle tohoto svazu měl úplný přezkum spisu zasazený do svého kontextu Soud vést k tomu, aby měl za to, že se neúčastnila ústního a tajného prodloužení dohody ze dne 24. října 2001 po dni jejího uplynutí.

54 Následující dokumenty byly Soudem zkresleny:

- ručně psané poznámky ředitele FNB týkající se setkání ze dne 29. listopadu 2001 (body 169 až 174 napadeného rozsudku);

- jiné dokumenty, které potvrzují, že žalující svazy se ústně dohodly, tedy prohlášení zástupce předsedy FNB ze dne 4. prosince 2001 ve *Vendée agricole* a memorandum svazu producentů z Vendée ze dne 5. prosince 2001 (body 176 a 177 napadeného rozsudku);

- části informační zprávy, kterou vydalo FNPL dne 10. prosince 2001 (bod 179 napadeného rozsudku), a

- části ručně psaných poznámek ředitele FNB týkající se schůzky z 5. prosince 2001 (bod 180 napadeného rozsudku).

- 55 FNCBV pro každý z těchto dokumentů Soudu v podstatě vytýká, že změnil smysl, a tedy nepřesně posoudil dosah skutkových okolností věci.
- 56 Komise tvrdí, že FNCBV se svým důvodem snaží zpochybnit důkazní hodnotu, kterou Soud uvedeným dokumentům přiznal.
- 57 FNCBV ve své replice zpochybňuje, že zpochybnila skutková zjištění uskutečněná Soudem. Podle tohoto svazu „skutková zjištění směřují ke zpochybnění skutečností jako takových nebo jejich posouzení, zatímco zkreslení je změna obsahu skutečností, nezohlednění jejich podstatných aspektů nebo nezohlednění jejich kontextu“.
- 58 V tomto ohledu je třeba připomenout, že podle ustálené judikatury z článku 225 ES a prvního pododstavce článku 58 statutu Soudního dvora vyplývá, že jedině Soud je příslušný jednak zjistit skutkový stav, kromě případu, kdy věcná nesprávnost jeho zjištění vyplývá z písemností ve spise, které mu byly předloženy, a jednak tento skutkový stav posoudit. Pokud Soud zjistil nebo posoudil skutkový stav, je Soudní dvůr na základě článku 225 ES příslušný k výkonu přezkumu právní kvalifikace těchto skutkových okolností a právních důsledků, které z nich Soud vyvodil (viz zejména rozsudky ze dne 6. dubna 2006, *General Motors v. Komise*, C-551/03 P, Sb. rozh. s. I-3173, bod 51, a ze dne 22. května 2008, *Evonik Degussa v. Komise*, C-266/06 P, bod 72).
- 59 Soudní dvůr tedy není příslušný ke zjišťování skutkového stavu ani v zásadě k přezkoumávání důkazů, které Soud přijal na podporu tohoto skutkového stavu. Pokud totiž tyto důkazy byly řádně získány a byly dodrženy obecné právní zásady

a procesní pravidla použitelná v oblasti důkazního břemene a provádění důkazů, přísluší samotnému Soudu posoudit hodnotu, kterou je třeba přidělit důkazům, které mu byly předloženy. Takové posouzení tudíž nepředstavuje, s výhradou případu zkreslování těchto důkazů, právní otázku, která by jako taková podléhala přezkumu Soudního dvora (viz zejména výše uvedené rozsudky *General Motors v. Komise*, bod 52, a *Evonik Degussa v. Komise*, bod 73).

- 60 Je třeba krom toho připomenout, že zkreslení skutkového stavu musí zjevně vyplývat z písemností ve spise, aniž by bylo nutné provést nové posouzení skutkového stavu a důkazů (viz zejména výše uvedené rozsudky *General Motors v. Komise*, bod 54, a *Evonik Degussa v. Komise*, bod 74).
- 61 Navrhovatelka v projednávaném případě nenamítá, že výklad, uskutečněný Soudem, jednotlivých dokumentů, které cituje, je stížen věcnou nesprávností. Soudu zejména vytýká, že nezohlednil podstatné aspekty těchto dokumentů a že je nezasadil do jejich kontextu. Je nutno konstatovat, že FNCBV pod „zkreslením“ zpochybňuje ve skutečnosti posouzení obsahu dokumentů učiněné Soudem.
- 62 Krom toho ze zpochybněných bodů napadeného rozsudku zjevně vyplývá, že Soud v nich neuvedl znění obsahu dotčených dokumentů, avšak provedl jejich výklad. Soud v bodech 169 až 180 tohoto rozsudku, zpochybněných FNCBV, totiž zkoumá jednotlivé dokumenty a údaje, zasazuje je do jejich kontextu, vykládá je a posuzuje důkazní hodnotu každého z nich. V bodě 185 uvedeného rozsudku činí závěr, že Komise vzhledem k těmto skutečnostem právně dostatečným způsobem prokázala pokračování platnosti dohody ze dne 24. října 2001.

63 Vzhledem k tomu, že pouze Soud je příslušný k výkladu důkazů a posuzování jejich důkazní hodnoty, vyplývá z toho, že tento důvod je nepřipustný.

Ke třetímu důvodu uvedenému FNCBV, vycházejícímu z nesprávného právního posouzení, pokud jde o posouzení důkazu přistoupení tohoto svazu k ústní dohodě

64 FNCBV svým třetím důvodem rozděleným do dvou částí tvrdí, že se Soud dopustil nesprávného právního posouzení v bodě 185 napadeného rozsudku tím, že měl za prokázané, že přistoupila k ústní dohodě. Podle tohoto svazu jej Soud mohl soudit na základě jeho účasti na této dohodě nikoliv na základě domněnky, ale dokázáním jeho jasného přistoupení ke kartelové dohodě s chovateli v kontextu charakterizovaném vyjádřením jednostranné vůle chovatelů uplatnit tabulku minimálních nákupních cen jako požadavek svazu.

65 FNCBV první částí tohoto důvodu tvrdí, že Soud se dopustil nesprávného právního výkladu skutečností uvedených k prokázání údajné vůle tohoto svazu pokračovat v dohodě ze dne 24. října 2001, které neposkytují důkaz jeho skutečné vůle pokračovat v uplatňování tabulky minimálních nákupních cen a pozastavení dovozů po uplynutí dohody ze dne 24. října 2001. Uvedený svaz uvádí:

- ručně psané poznámky ředitele FNB týkající se setkání ze dne 29. listopadu 2001 a schůzky ze dne 5. prosince 2001 (body 172 a 180 napadeného rozsudku);

- elektronickou zprávu ze dne 6. prosince 2001 zaslanou zástupcem Fédération régionale des syndicats d'exploitants agricoles de Bretagne předsedům FDSEA svého regionu (bod 178 napadeného rozsudku);

- informační zprávu FNPL ze dne 10. prosince 2001 (bod 179 napadeného rozsudku);

- zprávu FDSEA z Vendée ze dne 18. prosince 2001 (bod 182 napadeného rozsudku)
a

- dokumenty uvádějící místní akce (body 183 a 184 napadeného rozsudku).

⁶⁶ V rozsahu, ve kterém FNCBV směřuje ke zpochybnění posouzení skutkového zjištění Soudem, zpochybnováním hlavně skutečnosti, že důkazy uvedené v bodech 169 až 184 napadeného rozsudku postačují k prokázání jejího přistoupení k pokračování uplatňování dohody ze dne 24. října 2001 po konci listopadu 2001, musí být první část tohoto důvodu prohlášena za nepřípustnou, neboť směřuje k přezkoumání posouzení skutkového stavu, ke kterému, jak bylo připomenuto v bodech 58 a 59 tohoto rozsudku, není Soudní dvůr příslušný v rámci řízení o kasačním opravném prostředku.

⁶⁷ Druhou částí svého třetího důvodu namítá FNCBV rozpor v odůvodnění v napadeném rozsudku v rozsahu, ve kterém měl Soud za to, že tento svaz přistoupil k ústní dohodě

a zároveň měl za prokázané, že chování jemu vytýkané vyplývalo z jednostranného tlaku chovatelů. Tímto posledně uvedeným konstatováním Soud v bodech 279 a 289 napadeného rozsudku uznal jednostranný charakter násilných akcí chovatelů.

68 Tato druhá část třetího důvodu uvedeného FNCBV musí být rovněž zamítnuta, neboť vychází z výkladu napadeného rozsudku, který nezohledňuje kontext, ve kterém se nacházejí dotčená posouzení učiněná Soudem, tedy kontext zohlednění Komisí přitěžujících okolností pro účely zvýšení pokut uložených některým svazům chovatelů, jako jsou FNSEA, FNB a JA.

69 Soudu totiž nemůže být vytýkáno, že napadený rozsudek byl v projednávaném případě stížen rozporem v odůvodnění, neboť přitěžující okolnosti uvedené v bodech 279 a 289 tohoto rozsudku byly zohledněny pouze poté, co byl zjištěn stupeň a podmínky účasti každého dotčeného svazu na ústní dohodě na základě skutečností přezkoumaných Soudem v bodech 169 až 184 uvedeného rozsudku, které jsou předmětem výtek spadajících do první části tohoto důvodu, který byl zamítnut v bodě 66 tohoto rozsudku. S ohledem na tyto důkazy Soud mohl, aniž by si jakkoliv protiřekl, jak uvedl generální advokát v bodě 92 svého stanoviska, konstatovat v projednávaném případě existenci dohody, a krom toho uvést výkon některých nátlakových aktů nebo donucovacích aktů chovatelů.

70 Třetí důvod uvedený FNCBV je tedy třeba zamítnout jako zčásti nepřijatelný a zčásti neopodstatněný.

K prvnímu důvodu uvedenému FNSEA, FNB, FNPL a JA, vycházejícímu ze zkreslení důkazů v rozsahu, ve kterém Soud nezohlednil dva základní dokumenty prokazující neprodloužení dohody ze dne 24. října 2001 po 30. listopadu 2001, jakož i neuvedení odůvodnění v tomto bodě

- 71 FNSEA, FNB, FNPL a JA svým prvním důvodem tvrdí, že Soud zkreslil důkazy, které prokazují, že když byly převzaty ceny stanovené v tabulce minimálních nákupních cen v místních dohodách po 30. listopadu 2001, bylo to důsledkem nikoliv shody vůle svazů, které podepsaly dohodu ze dne 24. října 2001, ale odborového tlaku vykonávaného na místní úrovni zemědělci vůči jatcům.
- 72 Podle uvedených svazů je tomu tak v případě dokumentu zasláného faxem dne 11. prosince 2001 jedním z ředitelů FNB departementnímu svazu, který obsahoval tabulku minimálních nákupních cen doprovázenou poznámkou „pozor, tato tabulka nebyla prodloužena dohodou“, a zprávy Fédération régionale des syndicats d'exploitants agricoles de Bretagne ze dne 12. prosince 2001, ve které je uvedeno, že „[b]retaňské FDSEA mají současný vývoj kursu velkého skotu za nepřijatelný, informují chovatele, že podnikly odborový nátlak u kupujících tak, aby byly obnoveny ceny odpovídající cenám z listopadu“.
- 73 Podle FNSEA, FNB, FNPL a JA však skutečnost, že oba dokumenty uvedené v předchozím bodě, které tyto svazy předaly Soudu po jednání konaném dne 17. května 2006, nejsou uvedeny v napadeném rozsudku, prokazuje, že posledně uvedený je nikterak nezohlednil. Tvrdí, že tyto dokumenty prokazují, že svazy producentů měly za to, že svazy podniků provozujících jatka již nebyly vázány dohodou ze dne 24. října 2001, a že producenti tedy mohli získat ceny uvedené v tabulce minimálních nákupních cen přijaté touto dohodou pouze díky tlaku odborů vykonávanému na místní úrovni. Nepřezkoumáním obou dotčených dokumentů Soud nesplnil svou povinnost uvést odůvodnění, a napadený rozsudek je tedy stížen z tohoto důvodu neplatností.

- 74 Je pravda, že Soud, aby správně posoudil skutkové okolnosti sporu, musí pečlivě přezkoumat všechny dokumenty, které jsou mu předloženy účastníky řízení, a zohlednit je, včetně těch, které, jako je tomu v projednávaném případě, byly vloženy do spisu po ústních jednáních v rámci organizačního procesního opatření ve smyslu článku 64 jeho jednacího řádu. Je rovněž pravda, že Soud v napadeném rozsudku neuvedl oba sporné dokumenty, tedy fax ze dne 11. prosince 2001 a zprávu ze dne 12. prosince 2001.
- 75 Podle ustálené judikatury však povinnost uvést odůvodnění neukládá Soudu, aby poskytl vysvětlení, ve kterém by se vyčerpávajícím způsobem postupně zabýval každou z úvah uvedených účastnicemi sporu, a odůvodnění tedy může být konkludentní za podmínky, že umožní zúčastněným osobám seznámit se s důvody, pro které byla dotčená opatření přijata, a příslušnému soudu disponovat poznatky dostatečnými k tomu, aby mohl vykonat svůj přezkum (viz v tomto smyslu rozsudky ze dne 25. října 2001, *Itálie v. Rada*, C-120/99, Recueil, s. I-7997, bod 28, jakož i *Aalborg Portland a další v. Komise*, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P a C-219/00 P, Recueil, s. I-123, bod 372).
- 76 Co se přitom týče posouzení, zda dohoda ze dne 24. října 2001 byla ústně a tajně obnovena po 30. listopadu 2001, Soud v bodech 164 až 184 napadeného rozsudku podrobně přezkoumal ve světle argumentů uvedených žalujícími svazy dokumenty, o které se Komise opřela pro přijetí sporného rozhodnutí a jejichž důkazní hodnotu žalující svazy kritizovaly. Soud měl zejména za to, že obsah dokumentů přezkoumaných v bodech 169 až 184 napadeného rozsudku dával přesvědčení, že, jak tvrdila Komise, na setkáních dne 29. listopadu a 5. prosince 2001 bylo rozhodnuto dohodu ze dne 24. října 2001 obnovit.
- 77 Soud krom toho v bodech 186 a 187 napadeného rozsudku zdůraznil, že svazy chovatelů tajně pokračovaly v plnění dohody ze dne 24. října 2001, i když přijaly

komunikační strategii směřující k veřejnému tvrzení, že tato dohoda nebyla obnovena, a požadování uplatňování cen tabulky v podobě odborového požadavku.

- 78 Za těchto okolností musí být první důvod uvedený FNSEA, FNB, FNPL a JA zamítnut jako neopodstatněný.

Ke čtvrtému důvodu uvedenému FNCBV, vycházejícímu z neexistence protisoutěžního charakteru dohody ze dne 24. října 2001 a ústní dohody

- 79 FNCBV svým čtvrtým důvodem uvedeným podpůrně tvrdí, že Soud měl konstatovat neexistenci protisoutěžního charakteru dohody ze dne 24. října 2001 z důvodu hospodářského kontextu, ve kterém k této dohodě došlo, a že Soud měl provést rozbor případných účinků prodloužení uvedené dohody.

- 80 FNCBV tvrdí, že Soud měl pro účely posouzení protisoutěžního charakteru dohody ze dne 24. října 2001 zohlednit hospodářský kontext. Podle tohoto svazu byla věc velmi zvláštní v tom smyslu, že dotčené odvětví se nacházelo ve velmi výjimečné hospodářské situaci, která vedla orgány Společenství k zavedení systému intervence pro výkup jatečně upravených těl a umožnění chovatelům přetrvat.

- 81 FNCBV se domnívá, že se Soud dopustil nesprávného právního posouzení tím, že měl za to, že Komise nebyla povinna prokázat prodloužení dohody ze dne 24. října 2001 od přezkumu jejích účinků na ceny uplatňované během dotčeného období. FNCBV v tomto ohledu Soudnímu dvoru navrhuje, aby konstatoval neexistenci účinku tohoto prodloužení z důvodu nedodržování tabulky minimálních nákupních cen jednotlivými podniky jatek v regionech. FNCBV za tímto účelem předkládá tabulky, které zahrnují ceny uplatňované podniky jatek jednotlivých regionů Francie a mají prokázat, že skutečně uplatňované ceny byly odlišné region od regionu a nižší pro většinu z nich než ceny stanovené touto tabulkou po pozastavení dohody ze dne 24. října 2001.
- 82 Tento důvod nemůže být přijat, neboť vychází z nesprávného výkladu bodů 81 až 93 napadeného rozsudku.
- 83 Soud totiž nejprve v bodě 82 napadeného rozsudku konstatoval, že cílem závazku pozastavení dovozu upraveného v dohodě ze dne 24. října 2001 bylo oddělení francouzského vnitrostátního trhu, a tím pádem i omezení hospodářské soutěže na jednotném trhu. Soud měl v bodech 84 a 85 tohoto rozsudku za to, že svazy, které tuto dohodu uzavřely, se dohodly na sazebníku minimálních nákupních cen, jejichž dodržování se zavázaly zajišťovat, čímž zúžily prostor pro obchodní vyjednávání chovatelů a provozovatelů jatek a narušily tvorbu cen na relevantních trzích.
- 84 Soud dále v bodech 86 až 92 napadeného rozsudku přezkoumal kontext, ve kterém byla dohoda ze dne 24. října 2001 uzavřena. Soud v tomto ohledu zohlednil jak specifičnost zemědělských trhů, na které se s některými výjimkami vztahují pravidla hospodářské soutěže Společenství, tak skutkové a právní okolnosti provádění této dohody v krizové situaci v odvětví skotu.

- 85 Soud tedy podotkl, že ceny stanovené pro podstatnou část krav byly podstatně vyšší než intervenční ceny stanovené Komisí. Soud měl rovněž za to, že nařízení Komise (ES) č. 2790/1999 ze dne 22. prosince 1999 o použití čl. 81 odst. 3 Smlouvy na kategorie vertikálních dohod a jednání ve vzájemné shodě (Úř. věst. L 336, s. 21; Zvl. vyd. 08/01, s. 364), kterého se dovolávají žalující svazy, se v projednávaném případě neuplatní, neboť produkce členů svazů chovatelů vysoce překračovala maximální výši 30 % relevantního trhu, nad kterou toto nařízení neumožňuje blokovou výjimku stanovenou ve prospěch vertikálních dohod.
- 86 Z tohoto přezkumu napadeného rozsudku vyplývá, že Soud oproti tvrzením FNCBV zohlednil hospodářský kontext dohody ze dne 24. října 2001 pro posouzení jejího protisoutěžního charakteru.
- 87 Krom toho z ustálené judikatury vyplývá, že zohlednění konkrétních účinků dohody pro účely použití čl. 81 odst. 1 ES je nadbytečné, jestliže se ukáže, že tato dohoda má za cíl omezení, vyloučení nebo narušení hospodářské soutěže (viz v tomto smyslu rozsudky ze dne 13. července 1966, Consten a Grundig v. Komise, 56/64 a 58/64, Recueil, s. 429, 496, jakož i ze dne 15. října 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij a další v. Komise, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P až C-252/99 P a C-254/99 P, Recueil, s. I-8375, bod 491).
- 88 Vzhledem k tomu, že Soud v projednávaném případě dospěl k závěru, že protisoutěžní předmět dohody ze dne 24. října 2001 byl prokázán, správně v bodě 93 napadeného rozsudku rozhodl, že Komise nebyla povinna hledat konkrétní účinky opatření přijatých touto dohodou na hospodářskou soutěž. Vzhledem k tomu, že prodloužení uvedené dohody po 30. listopadu 2001 bylo rovněž prokázáno na základě listinných nepřímých důkazů, Soud se nedopustil nesprávného právního posouzení tím, že měl za to, že nebylo nezbytné prokázat toto prodloužení rovněž od přezkumu jejich účinků na ceny uplatňované během dotčeného období.

89 Čtvrtý důvod uvedený FNCBV tedy musí být zamítnut jako neopodstatněný.

Ke třetímu důvodu uvedenému FNSEA, FNB, FNPL, a JA a pátému důvodu uvedenému FNCBV, vycházejícím z nesprávného právního posouzení při uplatnění čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 Soudem

90 Svým třetím důvodem FNSEA, FNB, FNPL a JA podporované Francouzskou republikou tvrdí, že se Soud dopustil nesprávného právního posouzení tím, že rozhodl, že maximální hranice pokut stanovená v čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 mohla být vypočtena zohledněním obratu jejich členů, a nikoliv obratu každého svazu. Navrhující svazy tvrdí, že to je přímkou změnou vzhledem ke konkrétnímu, objektivnímu a odůvodněnému požadavku stanovenému judikaturou, tedy že zohlednění obratu členů sdružení podniků pro výpočet této maximální hranice podléhá podmínce, že toto sdružení může na základě vlastních interních pravidel zavazovat své členy. Francouzská republika podpůrně dodává, že vzhledem k tomu, že navrhující svazy neměly pravomoc zavazovat své členy, neměl Soud připustit zohlednění obratu posledně uvedených pro výpočet maximální hranice pokuty stanovené v uvedeném ustanovení, aniž by zjišťoval, zda dohoda ze dne 24. října 2001 skutečně měla vliv na trh hovězího masa.

91 FNCBV první částí svého pátého důvodu tvrdí, že taková změna judikatury, jaká není doprovázena dostatečným odůvodněním, je v rozporu se zásadou právní jistoty v rozsahu, ve kterém dotčené podniky nemohly rozlišit případy, ve kterých maximální hranice 10 % stanovená v čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 bude posouzena vzhledem k obratu sdružení podniků, a případy, ve kterých bude posouzena vzhledem k vyšší obratu členů tohoto sdružení.

92 Je třeba uvést, že třetí důvod uvedený FNSEA, FNB, FNPL a JA a první část pátého důvodu uvedeného FNCBV vychází z nesprávného předpokladu, který byl Soudem v bodech 316 až 319 napadeného rozsudku správně zamítnut.

93 Je totiž pravda, jak Soud připomenul v bodě 317 uvedeného rozsudku, že maximální hranice 10 % stanovená v čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 může být podle ustálené judikatury vypočtena zohledněním obratu uskutečněného všemi členskými podniky sdružení podniků, alespoň když toto sdružení může zavazovat své členy. Nicméně, jak Soud uvedl v následujícím bodě napadeného rozsudku, tato judikatura nevyklučuje, aby v konkrétních případech bylo takové zohlednění rovněž možné, přestože dotčené sdružení podniků nemá formálně pravomoc zavazovat své členy.

94 FNSEA, FNB, FNPL a JA však tvrdí, že v judikatuře z nedávné doby, tedy v bodě 66 výše uvedeného rozsudku Finnboard v. Komise, Soudní dvůr jasně vyloučil zohlednění obratu členů sdružení podniků, pokud nemá možnost zavazovat své členy.

95 Tento výklad uvedeného rozsudku nemůže být přijat.

96 Jak totiž uvedl generální advokát v bodě 53 svého stanoviska, z kontextu bodu 66 výše uvedeného rozsudku Finnboard v. Komise vyplývá, že členové sdružení, kterému Komise uložila pokutu, se na protiprávním jednání nepodíleli. Za těchto podmínek

Soudní dvůr rozhodl, že co se týče uložení pokuty sdružení podniků, jehož vlastní obrat nemá souvislost s jeho velikostí nebo hospodářským vlivem na trh, může Komise zohlednit obraty členských podniků tohoto sdružení pro vymezení odrazující sankce, avšak je pro to vyžadováno, aby uvedené sdružení mělo na základě vlastních interních pravidel možnost zavazovat své členy.

⁹⁷ Soud tedy, jak zdůraznila Komise, měl oprávněně za to, že jestliže se, jako je tomu v projednávaném případě, členové sdružení podniků aktivně podíleli na provádění protisoutěžní dohody, mohly být obraty těchto členů zohledněny pro účely vymezení sankce, i když dotčené sdružení, na rozdíl od situace uvedené v bodě 66 výše uvedeného rozsudku *Finnboard v. Komise*, nemá možnost zavazovat své členy. Soud tedy správně v bodě 319 napadeného rozsudku rozhodl, že takové zohlednění je odůvodněno v „případech, kdy se protiprávní jednání spáchané sdružením týká činností jeho členů nebo kdy dotčená protisoutěžní jednání provádí sdružení přímo ve prospěch těchto členů a ve spolupráci s nimi, přičemž sdružení nemá objektivní zájmy, které by byly nezávislé na zájmech jeho členů“.

⁹⁸ Jakýkoliv jiný výklad by krom toho byl v rozporu s potřebou zajistit odrazující účinek sankcí za protiprávní jednání porušující pravidla hospodářské soutěže Společenství. Jak totiž Soud správně uvedl v bodě 318 napadeného rozsudku, možnost Komise uložit pokuty v částce přiměřené s ohledem na pachatele dotyčných protiprávních jednání by jinak mohla být ohrožena, neboť sdružení s velmi nízkým obratem, která sdružují vysoký počet podniků dosahujících společně vysokého obratu, ale nemají pravomoc zavazovat je, by mohla být potrestána pouze velmi nízkými pokutami, přestože protiprávní jednání, jichž se dopustila, mohla mít na relevantních trzích citelný vliv.

- 99 Oproti tomu, co tvrdí FNCBV, z bodů 318 až 325 napadeného rozsudku jasně vyplývá, že Soud v tomto bodě uvedl právně dostačující odůvodnění.
- 100 Navrhující svazy rovněž tvrdí, že Soud v bodech 320 až 323 napadeného rozsudku pro účely neuplatnění v projednávaném případě ustálené judikatury týkající se případů, ve kterých maximální hranice 10 % obratu stanovená v čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 musí být vypočtena vzhledem k obratu uskutečněnému všemi podniky, které jsou členy sdružení, uvedl čtyři kritéria vycházející z okolností daného případu, která kvalifikoval jako „zvláštní okolnosti“. Jedná se o případy, ve kterých je předním úkolem dotčeného sdružení podniků hájit a zastupovat zájmy svých členů, dotčená protisoutěžní dohoda se týká činnosti členů tohoto sdružení, a nikoliv činnosti samotného sdružení, tato dohoda byla uzavřena ve prospěch členů uvedeného sdružení, kteří spolupracovali na dotčeném protisoutěžním jednání.
- 101 Podle FNSEA, FNB, FNPL a JA však jsou tři z těchto kritérií přirozeně přítomná v případě sdružení podniků. Místní dohody a jednání některých skupin chovatelů uvedené v bodě 323 napadeného rozsudku dále neprokazují spolupráci všech aktivních členů těchto svazů na trhu hovězího masa, ale pouze některých z nich. Závěr, ke kterému tedy Soud dospěl, není odůvodněný objektivní vazbou mezi uvedenými svazy a všemi jejich členy a nezakládá se na nepřímé účasti uvedených členů na protisoutěžním jednání, o které se jedná v tomto sporu.
- 102 Tyto argumenty se zakládají na nesprávném výkladu napadeného rozsudku a nemohou být přijaty.

103 Soud totiž v bodě 319 uvedeného rozsudku identifikoval nové zvláštní okolnosti použitelné na případy protiprávních jednání, kterých se dopustila sdružení podniků a která se připojují k okolnostem již uznaným judikaturou. Soud naopak v bodech 320 až 323 napadeného rozsudku přezkoumal, zda se žalující svazy v projednávaném případě nacházely ve zvláštních okolnostech, aby rozhodl, zda maximální hranice 10 % stanovená v čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 má být vymezena podle obratu jejich členů spíše než podle obratu svazů.

104 Je třeba uvést, že jednak FNSEA, FNB, FNPL a JA nezpochybňují konstatování učiněná Soudem ohledně nich v bodech 320 až 322 napadeného rozsudku, a jednak – jak bylo připomenuto v bodě 59 tohoto rozsudku – posouzení skutkového stavu a důkazů nepředstavuje, s výhradou případu zkreslování těchto důkazů, právní otázku, která by jako taková podléhala přezkumu Soudního dvora (viz rozsudky ze dne 19. září 2002, DKV v. OHIM, C-104/00 P, Recueil, s. I-7561, bod 22, a ze dne 13. března 2008, Komise v. Infront WM, C-125/06 P, Sb. rozh. s. I-1451, bod 57). Zkreslování skutečností však není v projednávaném případě před Soudním dvorem uváděno.

105 Podle FNCBV dvě ze čtyř vyžadovaných kumulativních skutečností stanovených Soudem nejsou v jejím případě splněny. Tento svaz zaprvé tvrdí, že podpis dohody ze dne 24. října 2001 nebyl v zájmu jeho členů, neboť znamenal stanovení doporučených minimálních nákupních cen skotu. Tato dohoda tedy byla v rozporu s jejich zájmem. Krom toho podpis uvedené dohody neumožnil odblokování jatek, neboť blokády pokračovaly, jak prokazuje spis Komise. Neexistence zájmu členů uvedeného svazu při podpisu dohody ze dne 24. října 2001 je ostatně potvrzena velmi nízkým počtem místních dohod uváděných Komisí.

106 Zadruhé samostatnost zájmů FNCBV vzhledem k zájmům jeho členů se projevuje nejen skutečností, že nemá možnost posledně uvedené zavazovat, ale i omezeným počtem místních dohod uzavřených po dohodě z 24. října 2001.

107 Tento argument nemůže být přijat.

108 Vzhledem k tomu, že k posouzení skutkového stavu je příslušný pouze Soud, nepřísluší Soudnímu dvoru ověřit, zda Soud správně v bodě 322 napadeného rozsudku učinil závěr, že dohoda ze dne 24. října 2001 byla uzavřena přímo ve prospěch základních členů FNCBV, a v bodě 323 tohoto rozsudku, že tato dohoda byla prováděna zejména uzavřením místních dohod mezi departementními svazy a místními zemědělskými svazy na straně jedné, a podniky jatek na straně druhé.

109 FNCBV dále tvrdí, že ani Komise, ani Soud neprokázaly, že bylo nemožné, aby podniky, které byly členy navrhujících svazů, byly adresáty rozhodnutí Komise tak, aby pokuty byly uloženy individuálně těmto členům. Podle FNCBV z bodu 5 písm. c) pokynů vyplývá, že pouze pokud je nemožné uložit individuální pokuty členům sdružení podniků, může Komise uložit pokutu samotnému sdružení, která odpovídá součtu pokut, které by uložila jeho členům. V rozsahu, ve kterém Komise a Soud neodůvodnily použití celkového obratu členů žalujících svazů pro výpočet výše pokut jim uložených, je rozsudek stížen protiprávností a měl by být zrušen.

- 110 Je třeba konstatovat, že toto tvrzení týkající se porušení bodu 5 písm. c) pokynů bylo uvedeno FNCBV poprvé ve stadiu kasačního opravného prostředku. Toto tvrzení je tedy na základě čl. 42 odst. 2 jednacního řádu použitelného v oblasti kasačního opravného prostředku v souladu s článkem 118 téhož jednacního řádu novým důvodem, který je nepřipustný, pokud se nezakládá na skutkových a právních okolnostech, které vyšly najevo v průběhu řízení.
- 111 Z toho vyplývá, že třetí důvod uvedený FNSEA, FNB, FNPL a JA a první část pátého důvodu uvedeného FNCBV musí být odmítnuty jako zčásti nepřipustné a zamítnuty jako zčásti neopodstatněné.
- 112 Druhou částí svého pátého důvodu FNCBV tvrdí, že odůvodnění uvedená v bodě 320 a následujících napadeného rozsudku jsou v rozporu s odůvodněním uvedeným v bodě 341 a následujících téhož rozsudku, týkajícími se použití pravidla zákazu souběhu sankcí.
- 113 V bodě 341 napadeného rozsudku je totiž Soudem zdůrazněn podpis, podíl, odpovědnost, individuální úloha a dokonce provádění dohody ze dne 24. října 2001 žalujícími svazy pro odůvodnění skutečnosti, že byla uložena sankce jim, a nikoliv jejich členům. Naopak v bodě 320 a následujících tohoto rozsudku je zdůrazněna skutečnost, že se tato dohoda netýkala činnosti navrhujících svazů, že přijatá opatření se jich nedotýkala, že uvedená dohoda byla uzavřena přímo ve prospěch členů těchto svazů a konečně, že tatáž dohoda byla prováděna členy uvedených svazů.

- 114 Soud tak uvedl dvě rozporná odůvodnění směřující v prvním případě k tvrzení, že navrhující svazy měly přímou a aktivní roli při uzavření a provádění dohody ze dne 24. října 2001, a v druhém případě k tvrzení, že tyto svazy byly pouze transparentním vektorem činnosti svých členů.
- 115 Krom toho uvedením v bodě 341 napadeného rozsudku osobního podílu žalujících svazů na protiprávním jednání, za které byla ve sporném rozhodnutí udělena pokuta, Soud konkludentně uznal, že zohlednění obratu jejich členů pro výpočet maximální hranice 10 % obratu uvedeného v čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 nebylo v projednávaném případě odůvodněno.
- 116 Francouzská republika má za to, že tvrzení Soudu v bodě 343 napadeného rozsudku, podle kterého sporné rozhodnutí neuložilo sankci základním členům žalujících svazů, se jeví v rozporu se skutečností, že v bodě 319 téhož rozsudku odůvodnil zohlednění obratu svých členů pro výpočet uvedené maximální hranice 10 % skutečností, že dohoda ze dne 24. října 2001 byla uzavřena přímo ve prospěch uvedených členů a v spolupráci s nimi.
- 117 Tyto údajné rozpory v odůvodnění se zakládají na nesprávném výkladu napadeného rozsudku. Z tohoto důvodu nemůže být druhá část pátého důvodu uvedeného FNCBV přijata.
- 118 Je totiž třeba konstatovat, že Soud za účelem rozhodnutí, zda maximální hranice 10 % stanovená v čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 měla být vypočtena vzhledem k obratu všech

členů navrhujících svazů, v bodech 320 až 323 napadeného rozsudku ověřil, zda se posledně uvedené nacházely ve zvláštních okolnostech identifikovaných v bodě 319 uvedeného rozsudku, tedy zda se dotčené protiprávní jednání, kterého se svazy dopustily, týkalo činností jejich členů a zda dotčené protisoutěžní jednání bylo prováděno uvedenými svazy přímo ve prospěch jejich členů a ve spolupráci s nimi. Soud se v rámci tohoto přezkumu zabýval úkolem navrhujících svazů, vymezením činnosti, které se týkala dohoda ze dne 24. října 2001, jakož i tím, kdo měl z dohody prospěch, a přezkumem podmínek jejího provádění.

119 Soud naproti tomu v bodech 341 až 345 napadeného rozsudku zamítl důvod týkající se porušení Komisí zásady zákazu souběhu sankcí. Soud v tomto ohledu jednak prokázal, že sankce uložená každé navrhující federaci byla uložena z důvodu podílu a vlastní odpovědnosti každé za protiprávní jednání, neboť všechny navrhující svazy se na něm podílely, i když s různou intenzitou a různými dopady. Krom toho měl Soud za to, že sporné rozhodnutí neuložilo vícekrát sankci týmž entitám nebo osobám za tytéž skutky, neboť neuložilo sankce přímým nebo nepřímým základním členům těchto svazů.

120 Soud tedy neuvedl ve svém rozsudku rozporné odůvodnění, když na základě svých úvah dospěl v bodě 324 napadeného rozsudku k závěru, že pro účely výpočtu maximální hranice 10 % uvedené v čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 bylo odůvodněné zohlednit obraty základních členů navrhujících svazů, a v bodě 344 téhož rozsudku, že se nejedná o stejné pachatele, neboť sporné rozhodnutí neuložilo vícekrát sankci stejným entitám nebo osobám za tytéž skutky.

- 121 Z toho vyplývá, že druhá část pátého důvodu uvedeného FNCBV musí být zamítnuta jako neopodstatněná.
- 122 Třetí důvod uvedený FNSEA, FNB, FNPL a JA a pátý důvod uvedený FNCBV tedy musí být zamítnuty jako celek.

Ke čtvrtému důvodu uvedenému FNSEA, FNB, FNPL a JA, vycházejícímu z porušení pravidla zákazu souběhu sankcí a zásady proporcionality sankcí, v rozsahu, ve kterém Soud uložil každému z těchto svazů odlišnou pokutu, když zohlednil součet obrátů jejich společných členů

- 123 Svým čtvrtým důvodem FNSEA, FNB, FNPL a JA tvrdí, že Soud nemohl, aniž by porušil zásady zákazu souběhu sankcí a proporcionality sankcí a aniž by si protirečil, uložit odlišné pokuty FNSEA a každému z jeho podsvazů, jejichž členové působící na trhu hovězího masa jsou společní. Soud měl konstatovat, že žádný ze čtyř svazů neměl samostatné zájmy vzhledem k zájmům jejich společných členů, jakož i k zájmům tří jiných svazů a neměl potvrdit způsob výpočtu výše pokut uplatněný Komisí vůči každému ze svazů, který byl založen na součtu obrátů uvedených členů.
- 124 Uvedené svazy tvrdí, že Soud pro odůvodnění souběhu sankcí zohlednil každý ze čtyř žalujících svazů v obecném kontextu, tedy jako odlišné právnické osoby s vlastními rozpočty a vlastními zájmy. Naopak pro odůvodnění nepřekročení maximální hranice

zohlednil každý z těchto svazů ve zvláštním kontextu uzavření dohody ze dne 24. října 2001, tedy jako svazy, které všechny čtyři jednaly v jediném a stejném zájmu, tedy zájmu svých společných členů aktivních na trhu hovězího masa. Čtyři navrhuující svazy se domnívají, že pouze jedinému svazu, tedy FNSEA nebo FNB, který každý zahrnuje všechny společné členy, mohla být uložena sankce zohledňující finanční kapacitu uvedených členů a že sankce uložená třem ostatním svazům měla zohlednit pouze výši jejich vlastních příjmů.

¹²⁵ Francouzská republika má za to, že v rozsahu, v jakém základní členové čtyř navrhuujících svazů mohou být společní více z nich, přecenil Soud hospodářskou sílu těchto svazů. Skutečnost, že zohlednil obraty členů každého ze čtyř navrhuujících svazů pro výpočet maximální hranice pokut uložených posledně uvedeným, nezbytně vede k uložení jim nepřiměřené pokuty.

¹²⁶ Tyto argumenty, které již byly uvedeny v řízení před Soudem stejnými žalujícími federacemi, byly Soudem zamítnuty v bodech 340 až 346 napadeného rozsudku.

¹²⁷ Soud totiž nejprve připomenul judikaturu, podle které uplatnění zásady *ne bis in idem* podléhá třem podmínkám totožnosti skutků, totožnosti pachatele a totožnosti chráněného právního zájmu, což je zásada, která zakazuje, aby téže osobě byla za stejné protiprávní jednání vícekrát uložena sankce za účelem ochrany téhož majetkového právního zájmu, a konstatoval, že Komise v projednávaném případě uložila sankce navrhujícím svazům z důvodu podílu a stupně vlastní odpovědnosti každého ze svazů v rámci protiprávního jednání.

- 128 Soud dále posoudil, že okolnost, že FNB, FNPL, a JA jsou členy FNSEA, neznamená, že těmto svazům byla vícekrát uložena sankce za stejné protiprávní jednání, neboť uvedené svazy mají samostatnou právní subjektivitu, oddělené rozpočty a cíle, které se ne vždy shodují, a uskutečňují tak opatření v rámci profesního svazu na obranu zájmů, které jsou jim vlastní a které se jich konkrétně týkají.
- 129 Konečně na základě judikatury, podle které zohlednění obratu členů sdružení podniků při určování maximální výše 10 % totiž neznamená, že jim byla uložena pokuta ani že by dotčené sdružení mělo povinnost přenést břemeno této pokuty na své členy (viz rozsudek Soudu CB a *Europay v. Komise*, uvedený výše, bod 139), učinil Soud v bodě 343 napadeného rozsudku závěr, že vzhledem k tomu, že zemědělcům-fyzickým osobám, kteří jsou nepřímými členy navrhuje federací, nebyla v napadeném rozhodnutí uložena sankce, skutečnost, že jsou-li základní členové FNB, FNPL a JA současně členy FNSEA, nebránila Komisi v uložení individuální sankce každé z těchto federací.
- 130 Soud tedy správně mohl učinit závěr v bodě 344 napadeného rozsudku, že nedošlo k porušení zásady *ne bis in idem*, neboť chyběla totožnost pachatele, ani k porušení zásady proporcionality, neboť přímí nebo nepřímí členové navrhuje svazů nebyli dvakrát potrestáni pokutou za jedno a totéž protiprávní jednání.
- 131 Z toho vyplývá, že čtvrtý důvod uvedený FNSEA, FNB, FNPL a JA musí být zamítnut jako neopodstatněný.

K šestému důvodu uvedenému FNCBV směřujícímu ke snížení výše pokuty, která jí byla uložena

¹³² FNCBV svým šestým důvodem Soudu vytýká, že porušil čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 tím, že jí stanovil pokutu na 360 000 eur, neboť tato výše odpovídá přibližně 20 % jejího obratu, tedy výši jejích příjmů, zatímco uvedené ustanovení stanoví maximální hranici pokuty, která může být uložena, na 10 % obratu podniků, které se dopustily protiprávního jednání.

¹³³ Vzhledem k tomu, že tento důvod však vychází z předpokladu, podle kterého Komise nebyla pro ověření, zda výše uložené pokuty přesahuje 10 % obratu stanoveného v čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17, oprávněna zohlednit obrat členů navrhujících svazů, musí být zamítnut, neboť tento předpoklad je z důvodů uvedených v bodech 92 až 111 tohoto rozsudku nesprávný.

¹³⁴ Vzhledem k tomu, že navrhující svazy neměly úspěch ve všech svých důvodech, je třeba kasační opravný prostředek zamítnout v plném rozsahu.

K nákladům řízení

- 135 Podle čl. 122 prvního pododstavce jednacího řádu Soudního dvora, jestliže není kasační opravný prostředek opodstatněný, Soudní dvůr rozhodne o nákladech řízení. Podle čl. 69 odst. 2 tohoto jednacího řádu, který se na řízení o kasačním opravném prostředku použije na základě článku 118 téhož jednacího řádu, se účastníku řízení, který neměl úspěch ve věci, uloží náhrada nákladů řízení, pokud to účastník řízení, který měl ve věci úspěch, požadoval.
- 136 Vzhledem k tomu, že Komise požadovala náhradu nákladů řízení a navrhuje svazy neměly ve věci úspěch, je namísto posledně uvedeným uložit náhradu nákladů řízení.
- 137 Francouzská republika ponese vlastní náklady řízení.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (třetí senát) rozhodl takto:

- 1) **Kasační opravné prostředky se zamítají.**

- 2) **Coop de France bétail et viande, původně nazvaná Fédération nationale de la coopération bétail et viande (FNCBV), Fédération nationale des syndicats**

d'exploitants agricoles (FNSEA), Fédération nationale bovine (FNB), Fédération nationale des producteurs de lait (FNPL) et Jeunes agriculteurs (JA) se ukládá náhrada nákladů řízení.

3) Francouzská republika ponese vlastní náklady řízení.

Podpisy.